

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarqand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Юсупов Хуршид Муратжанович</i> ПЕРВЫЕ ШАГИ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА САУДОВСКОЙ АРАВИИ С МОМЕНТА НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	9-13
<i>Najmiddinov Zafar Xoshimjonovich</i> O'RTA OSIYO FAQIHLARINING MUSANNIFAK ASARLARIGA TA'SIRI XUSUSIDA	14-19

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madraimova Marxamat Raximberganovna</i> XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING OBYEKTIV ZARURLIGI VA AHAMIYATI	20-23
<i>Abdullaev Jamshid Obidovich</i> SUN'IY INTELLEKT — XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA	24-30
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич</i> ДОННИ ҚАЙТА ИШЛАШ КОРХОНАЛАРИДА МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ ВА ТАННАРХ КАЛКУЛЯЦИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	31-46
<i>Ziyadullayev Zuxriddin Ilxom o'g'li</i> TIJORAT BANKLARI TRANSFORMATSIYASI BORASIDA NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	47-51
<i>Alimova Saboxat Gaziyevena, Erkinova Sevinch</i> YASHIL IQTISODIYOT VA ATROF MUHIT MUAMMOLARI	52-56
<i>Zokirova Gavxar</i> GLOBAL PENSIYA TIZIMLARI BARQARORLIGI VA YETARLILIGI TAHLILI	57-66

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevena, Muxtorov Muxsin Jabborovich</i> TASAVVUFDA INSON MA'NAVIY KAMOLOTI MASALASI	67-73
<i>O'rinboyev Davlatjon Bahtiyorovich</i> IJTIMOIY FALSAFADA STRATEGEMALARNING O'RNI VA AHAMIYATI	74-79
<i>Alimov Mansur Narboyevich</i> PEDAGOGIYALARNING MA'NAVIY-AXLOQIY VA KASBIY RIVOJLANTIRISHDA AJDODLAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI. ("SILSILAT UL-ORIFIYN VA TAZKIRATU-S-SIDDIQIYN" ASARI MISOLIDA)	80-87
<i>To'xtasinov Shukurjon Shavkatjon o'g'li</i> MILLIY BIRLIK VA SIYOSIY HOKIMIYATGA DOIR JADIDLAR QARASHLARINING IJTIMOIIY- FALSAFIY AHAMIYATI	88-95
<i>Nurmatova Umida Jalolidinovna</i> AN'ANAVIY O'QISHNING GNOSEOLOGIK JIHATLARI	96-101

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdullaeva Charos Baxramovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIKADA REKLAMA DISKURSI TUSHUNCHASI	102-105
<i>Umarqulova Munira Zohidjon qizi</i> ILMIY-FANTASTIK ADABIYOT: JANRNING SHAKLLANISHI, RIVOJLANISHI VA POETIK CHEGARALARI	106-119
<i>Xaydarova Gavhar Abdukadirovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK MADANIYAT KONTEKSTIDA "SPORT DISKURSI" TUSHUNCHASINING NAMOYON BO'LISHI	120-124
<i>Mirzarahimov Bahodir Shavkat o'g'li</i> "XALQ SO'ZI" GAZETASINING MATNLARINI DAVR BO'YICHA TASNIFLASH BOSQICHLARI	125-129
<i>Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SHOULDER/YELKA, ELBOW/TIRSAK HAMDA WRIST/BILAK SOMATIK KOMPONENTLI MAQOLLARNING KONSEPTUAL TAHLILI	130-137
<i>Yangiboyeva Feruza Ortiq qizi</i> TIPS FOR TEACHING ENGLISH: STRATEGIES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING	138-145
<i>Ибодуллаева Гавхар Уринбаевна</i> ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ К НАЧАЛЬНОМУ УРОВНЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕ- ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЕ	146-151
<i>Kuvvatov Raxmatulla Hikmatillayevich</i> SAN'ATGA OID AFORIZMLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI.....	152-156
<i>Ibodullayeva Gulshod Urinovna</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA IMMERSIV O'QITISH USHLUBLARI –SAMARALI YO'NALISH, YONDASHUVLAR VA XULOSALAR.....	157-160
<i>Habibullayeva Gulsanam Inomjon qizi</i> INNOVATIVE METHODS OF TEACHING READING (FOR PRE INTERMEDIATE LEVELS)	161-165
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> TILSHUNOSLIKDA TERMINOLOGIYANING XUSUSIYATLARI.....	166-169

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Kuchimova Shaxlo</i> VASIYATNOMANING OG'ZAKI SHAKLI VA UNI TUZISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	170-176
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLARNI ANIQLASH VA ULARNING MUOMALASIGA QARSHI KURASHISH MUAMMOLARI	177-183
<i>Курбанова Эльмира Асадовна</i> ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ И ИНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ БЕЗНАДЗОРНОСТИ И ПРАВОНАРУШЕНИЙ СРЕДИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	184-190

<i>Raxmatullayev Xurshidjon Shukurilla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIV VA U BILAN BOG'LIQ BO'LGAN AYRIM MUAMMOLAR.....	191-195
<i>Aldamuratova Amangul Uralbayevna</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA AJRIMLAR TUSHUNCHASI VA TURLARI	196-200
<i>Xakimov Jahongir Olimjon o'g'li</i> KIBERFIRIBGARLIK VA KIBERKORRUPSIYA – RAQAMLI DUNYODAGI MURAKKAB JINOYATLAR.....	201-208
<i>Ergashev Qaxramon Zokirjonovich</i> KORRUPSIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHNING IJTIMOY ZARURATI.....	209-219
<i>Normatov Isomiddin Dustqul o'g'li</i> XUFIYONA IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	220-224
<i>Пулатов Темурабек Гайратжон угли</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ КИС В СЕКТОРЕ ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	225-231
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA FANLARARO INTEGRATSIYA	232-236
<i>Sharipova Farida Salimdjanoyn, Qo'ng'irotova Anorxol</i> TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA "TIBBIY BIOLOGIYA" HAMDA "UMUMIY GENETIKA" FANLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI	237-241
<i>Собирова Гулибарно Зайнутдин кизи</i> МЕТОДИКА ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	242-252
<i>Salayev Donyor Baxtiyarovich</i> ZAMONAVIY JISMONIY TAYYORGARLIKNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	253-259
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA BOKS MURABBIYLARINI KASBGA YO'NALTIRISH TIZIMINING XUSUSIYATLARI	260-266
<i>Hakimova Nargiza Uralovna</i> YOSH KURASHCHI QIZLARDA MUVOZANAT QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQS VA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI	267-273
<i>Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich</i> MODULLI TA'LIM SHAROITIDA TALABALARNI INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHGA UNDASH MUAMMOSI	274-279

Received: 10 April 2025
Accepted: 15 April 2025
Published: 28 April 2025

Article / Original Paper

KIBERFIRIBGARLIK VA KIBERKORRUPSIYA – RAQAMLI DUNYODAGI MURAKKAB JINOYATLAR

Xakimov Jahongir Olimjon o'g'li

Huquqni muhofaza qilish Akademiyasi magistraturasi

"Tergov faoliyati" mutaxassisligi tinglovchisi

E-mail: jahongirkhakim@gmail.com

Annotasiya. Maqolada kiberfiribgarlik, raqamli lar, raqamli texnologiyalarni huquqiy tartibga solish, raqamli texnologiyalardan foydalanib sodir etiladigan iqtisodiy jinoyatlar, kiberfiribgarlik turlari, frikshing, kiberfiribgarlikning vujudga kelishi, rivojlanish tarixi, kiberkorruptsiya, kriptovalyutalar, kriptovalyuta sohasidagi jinoiy harakatlarni huquqiy tartibga solish bo'yicha xalqaro tajriba, shuningdek mazkur jinoyatlarni ochish bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Maqolada kiberkorruptsiyaga to'xtalishimizning asosiy sababi, raqamli dunyodagi yangi korruptsiya xatarlar va ularning turlari, xususan, kriptovalyuta orqali korruptsiyaga qarshi kurashish imkoniyatlarini, bu yo'nalishdagi qonunchilikni qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish, raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga egaligini ko'rsatib bermoqchimiz.

Kalit so'zlar: Raqamli texnologiyalar, kiberfiribgarlik, kiberkorruptsiya, jinoyat, jinoiy javobgarlik, iqtisodiy jinoyat, firibgarlik, fishing, kriptovalyuta, kiberxavfsizlik, huquqiy tartibga solish.

THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE COMMISSION OF ECONOMIC CRIMES

Khakimov Jakhongir Olimjon ogli

Master's student of the Academy of Law Enforcement

"Investigative Activities"

E-mail: jahongirkhakim@gmail.com

Abstract. The article addresses cyber fraud, digital technologies, the legal regulation of digital technologies, economic crimes committed using digital technologies, types of cyber fraud, phishing, the emergence and historical development of cyber fraud, cyber corruption, criminal activities in the field of cryptocurrency, as well as international experience in regulating criminal activity in the cryptocurrency sector. Additionally, the article presents proposals for addressing challenges in detecting such crimes.

The main reason for focusing on cyber corruption in the article is to highlight new corruption risks in the digital world and their various forms. In particular, it explores the potential of using cryptocurrency to combat corruption, the need to review and improve legislation in this area, and the significance of this effort in ensuring the sustainable development of the digital economy.

Keywords: Digital technologies, cyber fraud, cyber corruption, crime, criminal liability, economic crime, fraud, phishing, cryptocurrency, cybersecurity legal regulation.

Kirish. Iqtisodiy jinoyatlar har doim, muxtasar va murakkab mavzu bo'lib kelgan. Lekin bu mavzu internet va virtual olamning huquqiy, yurisdiksiyaviy va suverenitetga oid muammolari bilan bog'langanda, uni tartibga solish yanada qiyinlashmoqda. Internet orqali sodir etiladigan kiberfiribgarlik, talon-taroj, kiberkorruptsiya, o'g'irlik shaklidagi iqtisodiy jinoyatlar shiddat bilan o'sib borayotganligini bugun hech kimga sir emas.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, ularning ijtimoiy sohaga keng qo'llanilishi, yangi turdagi huquqiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Shu boisdan, jinoyat huquqi nazariyasida raqamli jinoyatlar tizimini yaratish, ularning jinoyat sifatida tasniflanishi va yangi xatarlarga qarshi kurashish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalardan foydalanib sodir etilgan jinoyatlar yangi yondashuvlarni va qonunchilikni takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan birga, ilgari tasniflanmagan yoki aniq huquqiy tartibga solinmagan yangi jinoyat turlarining paydo bo'lishi ko'plab ilmiy tadqiqotlarni taqozo etmoqda.

Raqamli moliyaviy aktivlar (masalan, kriptovalyutalar, elektron pul va hokazo) huquqiy normativlar bilan tartibga solinishi zarur. Ushbu aktivlarning aylanmasi axborot tizimlari yordamida amalga oshiriladi. Biroq, huquqni muhofaza qilish organlari raqamli moliyaviy aktivlarning joriy huquqiy tartibga solinishi va ular bilan bog'liq jinoyatlar bo'yicha qonunchilik normalarining yetarli emasligini ta'kidlashmoqda.

Qonunchilik normalarini yangi qabul qilingan konstitutsiya asosida takomillashtirish ishlari amalga oshirilmoqda. Chunki, "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi tom ma'noda inson huquqlari va manfaatlarining huquqiy kafolati hisoblanib, yangi tahrirdagi Konstitutsiyadagi barcha normalar yagona tushuncha, ya'ni "inson qadri"[15] degan tushunchaning atrofiga qurilgan.

XX asrning oxirida texnologiyalar o'sishi bilan birga kiberfiribgarlikning yangi shakllari paydo bo'ldi. Xususan, "1970–1980-yillarda kiberfiribgarlikning ilk belgilaridan biri "frikshing" (phreaking) paydo bo'lgan, bu telefon tizimlariga kirib, bepul telefon qo'ng'iroqlarini amalga oshirish, tizimni ishdan chiqarishgacha zararlar etkazgan. Jon Dreper, "Kapitan Kranch" deb tanilgan shaxs, bu sohadagi ilk pionerlardan biri hisoblanadi"[4, 441-442-b].

1980-yillarda yuqorida ko'rib chiqqanimizdek kompyuter tarmoqlari rivojlana boshlaganida yangi xavflar paydo bo'gan. Masalan, "Markus Xess harbiy kompyuterlarga xakerlik qilib kirib, ulardan olgan maxfiy ma'lumotlarni KGBga sotish uchun foydalangan"[14].

Kiberfiribgarlik 1988 yilda Robert Morris o'zining "Morris Vormi" virusini tarqatishi[16, 80-81-b], 1989 yilda xakker Jozef Pop floppi disklar orqali kompyuterlarga xujum uyushtirib, pul talab qilgan birinchi shaxs sifatida tarixga kirishi, 1990 yilda Kevin Mitnik yuqori xavfsizlik tarmoqlarigacha kirib borishi natijasida rivojlanib, XX asr 90 yillari davomida yangi ko'rinish va shakllarda ko'plab marotaba sodir etilgan.

Internetdan foydalanish kengaygan sari, zamonaviy kiberfiribgarlik turlari paydo bo'lib, yanada takomillashdi:

"2000 yilda "Love Bug" virusi dunyoning millionlab kompyuterlariga tarqatilib, elektron pochta orqali firibgarlik qilish mumkinligini ko'rsatdi"[5].

"2003-2008 yillarda Albert Gonzales katta miqdordagi kredit kartalari o'g'irliklari bilan shug'ullanib, Heartland Payment Systems kompaniyasidan millionlab dollar o'g'irlagan"[12].

Kiberfiribgarlik texnologiyalar rivoji bilan birga rivojlanishda davom etmoqda. Firibgarlikning bu turi turli usul va shakllarda sodir bo'lishi mumkin. Ularning orasida eng keng tarqalgani fishing, karding va farmingdir. Fishing "baliq ovlash" ma'nosini anglatib, banklar yoki to'lov tizimlari nomidan elektron pochta xabari yuboriladi. Maqsad — foydalanuvchini bank va to'lov tizimlari bilan bir xil ko'rinishga ega bo'lgan yolg'on saytga o'tishga undash. Foydalanuvchi ushbu saytda shaxsiy ma'lumotlarini kiritib, kiberfiribgar uning ma'lumotlarini olib, tuzoqqa tushirishi mumkin.

Hukumatlar va tashkilotlar ushbu turdagi jinoyatlarga qarshi kurashish uchun kiberxavfsizlikni ta'minlash va huquqiy normalarni qo'llash uchun 1990 yildagi Britaniyada "Unauthorized Access Act", 2003 yilda AQShda "Operation Cyber Sweep"[1] kabi hujjatlarni qabul qilgan.

O'zbekiston Respublikasida ham kiberfiribgarlikka qarshi kurashish maqsadida bir qator chora-tadbirlar ko'rilmogda. Xususan, 15.04.2022 yilda «Kiberxavfsizlik to'g'risida»gi [O'RQ-764](#)-son Qonun qabul qilingan. Mazkur Qonunning 4-moddasida Kiberxavfsizlikni ta'minlash qonuniylik; kibermakonda shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini himoya qilishning ustuvorligi; kiberxavfsizlik sohasini tartibga solishga nisbatan yagona yondashuv; kiberxavfsizlik tizimini yaratishda mahalliy ishlab chiqaruvchilar ishtirokining ustuvorligini ta'minlash hamda O'zbekiston Respublikasining kiberxavfsizlikni ta'minlashda xalqaro hamkorlik uchun ochiqqligi belgilandi.

Biroq, ko'rilayotgan chora-tadbirlarga qaramay kiberjinoyatlar kun sayin o'sib, ushbu turdagi jinoyatlarni aniqlash, javobgarlik masalasini hal etish qiyinlashib bormogda. Birgina misol, axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etilgan jinoyatlar 2024 yilda 61.171 ta sodir etilib, shundan 57.489 tasi 93.1% fosh etilmagan. Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari E.V.Kolenko ta'kidlab o'tganidek "...raqamli texnologiyalardan foydalanib sodir etilayotgan jinoyatlar "Sunami" kabi yopirilma zarba berib, shaxslar, jamiyat va davlatga juda katta zarar keltirmogda"[2].

Kiberfiribgarlikning rivoji texnologiyalar bilan birga ijtimoiy va iqtisodiy ta'limlarning muttasil o'zgarishiga va ularning shu kabi yangi tahdidlarga qarshi turuvchi mutaxassislarni tayyorlashga bog'liq hisoblanadi. Ushbu jinoyatlar yanada innovatsion va murakkab shakllarni qo'llashni talab qilmogda, va ularga qarshi faqat texnik yondashuvlar emas, balki ijtimoiy va huquqiy sohadagi muammolarni ham yechish kerak.

Mazkur muammolarni bartaraf etish, ushbu turdagi jinoyatlarni oldini olish kamaytirish, javobgarlik masalalarini hal etish, mavjud huquqiy normalarni takomillashtirish bo'yicha ko'plab olimlar tadqiqot olib bormogda.

Ta'lim tizimlari, huquqiy tartib-taomillar va xalqaro hamkorlik bu kabi jinoyatlarning oldini olishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, kiberfiribgarlik va uning ko'plab shakllariga qarshi chora-tadbirlar joriy etish, korporativ xavfsizlik, shaxsiy ma'lumotlarni muhofaza qilish va kiberxavfsizlik sohasidagi strategiyalarni ishlab chiqish zaruriyati juda katta ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, kiberfiribgarlik qurbonlari ko'pincha axborot texnologiyalari bo'yicha bilimdan yiroq bo'lgan, internetning xavf-xatarlaridan to'liq xabardor bo'lmagan odamlar bo'lib, ularning huquqiy ongi va raqamli qurilmalardan foydalanish ko'nikmalarini oshirish kerak. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, asosan, kiberfiribgarlikning qurbonlari qariyalar va axborot texnologiyalarini to'liq tushunmaydigan o'smirlar bo'ladi.

Bu guruhlar, firibgarlikning usullari va jinoyatchilarning manipulyasion taktikalarini ajratib olishda yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emas, bu esa ularni jinoyatchilarning qurboniga aylantiradi.

“Kiberxavfsizlik markazi” DUK ma'lumotiga ko'ra, “2021 yilda internet tarmog'ining milliy segmenti manzil maydonida 17 million 97 ming 478 ta zararli va shubhali holat, jumladan, 1 354 106 ta kiberhujum aniqlangan. 2022 yilda 4 433 789 ta bo'lgan bo'lsa, 2023 yilga kelib 11 020 235 ta ya'ni 148% ga ortgan”[10].

Ko'rinib turibdiki, odamlarni firibgarlik turlari va ularni amalga oshirish usullari haqida xabardor qilish, ko'chalarda va jamoat joylarida kiberxavfsizlik va firibgarlikning oldini olish bo'yicha reklama bannerlarini ko'paytirish va barcha televizion kanallarda kiberfiribgarlar haqida ma'lumot beruvchi, videoroliklar, turli teleko'rsatuvlarni tashkil etish zarur.

Shuningdek, kiberfiribgarlikning oldini olish bo'yicha profilaktik ishlarni yanada samarali qilish uchun, qiziqarli filmlar yoki teleseriallar yaratish, bu mavzuda keng ommaga ma'lumot berishni samarali usuliga aylanishi mumkin. Bunday film va seriallar orqali, jamoatchilikka firibgarlik turlari, jinoyatchilarning usullari va bu kabi jinoyatlarning oldini olish bo'yicha ta'lim berish mumkin. Bunday yondashuv, nafaqat odamlarning axborot xavfsizligi haqida bilimlarini oshirishga, balki ularga ehtiyotkorlikni oshirishga ham turtki beradi.

Shu bilan birga, barcha odamlar profilaktik choralarga e'tibor bermasligi mumkinligini hisobga olib, keng qamrovli xabardorlik kampaniyalarini o'tkazish kerak. Xususan, turli xil video materiallar, televizion dasturlar va ko'chalarda targ'ibot materiallarini joylashtirish orqali, kiberfiribgarlikning oldini olish va odamlarning ehtiyotkorligini oshirishning samarali usullarini yaratish mumkin. Bunday choralarning amalga oshirilishi kiberjinoyatlarga qarshi kurashishda muhim omil bo'ladi va aholi orasida kiberxavfsizlik to'g'risida ongli yondashuvni shakllantiradi.

Yuqorida keltirilgan barcha fikrlar asosida, taklif qilingan huquqiy choralar, qarshi chora-tadbirlar va targ'ibot ishlari huquqni muhofaza qilish faoliyatining samaradorligini oshirish, kiberfiribgarlikning tarqalishini to'xtatish, jinoyatchilarni aniqlash va jinoiy qonunchilikka yangi normalarni joriy etish imkonini beradi.

Iqtisodiy jinoyatlarning nisbatan yangi turi bo'lgan kiberkorruptsiyaga to'xtalib o'tadigan bo'lsak 05.03.2025 yilda bo'lib o'tgan Korruptsiyaga qarshi kurashish bo'yicha milliy kengash yig'ilishida prezident Sh.M.Mirziyoev “Hammamiz yagona kuch bo'lib harakat qilsak, albatta, katta ijobiy samaraga erishamiz. Shu bois mahalla faollari, nuroniylar, ziyolilar, yozuvchi va shoirlar, san'at va madaniyat xodimlari, tadbirkorlar, taniqli shaxslar, rahbarlar, deputat va senatorlar – umuman butun jamoatchilik birlashib, korruptsiyaga “jamiyat tanasidagi saraton” sifatida qarashi kerak”[11]– deb, korruptsiyani har qanday ko'rinishi jumladan nisbatan yangi turi kiberkorruptsiyaga qarshi kurashish bo'yicha topshiriqlar berilib, hududiy kengashlar tarkibi yangilandi.

Mazkur yig'ilishda korruptsiya yuqori bo'lgan uchta vazirliklarni har chorakda quyidagi tizimigacha tushib o'rganilishi bo'yicha topshiriqlar berilishi, yangi texnologiyalar, virtual valyutalar, va innovatsion yechimlarning paydo bo'lishi jamiyat va iqtisodiyotda qator ilg'or o'zgarishlarni yuzaga keltirayotgan bo'lsa-da, ularning huquqiy tartibga solinishi masalasida hamon kamchiliklar yetarlicha. Bu, ayniqsa, raqamli muhitdagi korruptsiyaga oid qonunbuzarliklarda yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarning xalqaro darajadagi huquqiy maqomini aniq belgilashdagi muammolar korrupsiyaning yangi shakllariga qarshi samarali kurashishni qiyinlashtiradi.

Kiberkorrupsiyaning asosiy shakli kriptovalyutalarda namoyon bo'lib, ilgari noma'lum bo'lgan yangi korrupsiya turiga aylanmoqda. Shu o'rinda "Kriptovalyuta" tushunchasiga to'xtalib o'tamiz, mazkur atama tarmoqni himoya qilish uchun qo'llaniladigan shifrlash usullaridan kelib chiqqan bo'lib, "Kripto" so'zi, ushbu yozuvlarni himoya qilish uchun ishlatiladigan turli shifrlash algoritmlari va kriptografik usullarga ishora qiladi.

"Kriptovalyuta – raqamli yoki virtual shakldagi har qanday valyuta bo'lib, tranzaksiyalarni muhofaza qilish uchun shifrlash (kriptografiya) texnologiyasidan foydalaniladi. Kriptovalyutalarni chiqarish yoki tartibga solish uchun markaziy tizim mavjud emas. Tranzaksiyalarni qayd etish va yangi birliklarni chiqarish uchun markazlashtirilmagan tizimdan foydalaniladi"[7].

Hozirgi kunda 2025 yil 1 aprel holatiga dunyo bo'ylab 25,000 dan ortiq turli kriptovalyuta blokcheynlari mavjud bo'lib, ular 300 milliondan ortiq foydalanuvchi tomonidan ishlatiladi va 93 milliondan ortiq foydalanuvchi turli xususiyatlarga ega kriptovalyuta blokcheyn hamyonlaridan foydalanadi. 18,000 dan ortiq kompaniyalar kriptovalyutada to'lovlarni qabul qiladi.

Kriptovalyutaning korrupsiya jinoiy huquqbuzarligi obyekti sifatida jismoniy, iqtisodiy va huquqiy xususiyatlari mavjud. Jismoniy xususiyat kriptovalyutaning texnik jihatlarini tasvirlaydi, iqtisodiy xususiyat esa unga qiziqqanlar tomonidan to'lanadigan narxni belgilaydi, huquqiy xususiyat esa mavjud qonunchilik asosida fuqarolik huquqlarining turlariga qarab belgilanadi.

Shunday qilib, jinoiy huquqiy tartibga solish kontekstida kriptovalyuta – bu narxga ega bo'lgan elektron ma'lumot bo'lib, u axborot huquqining obyekti hisoblanadi. Kriptovalyutalarning jinoyat olami uchun jozibadorligi shundaki, bitkoin va boshqa kriptovalyutalar markazlashtirilmaganlik va blokcheyn tizimi prinsiplariga asoslangan: ya'ni elektron pul har qanday davlat moliyaviy idorasiga bog'lanmagan yoki ular tomonidan boshqarilmaydi, tizim foydalanuvchilari anonim bo'lib, teng huquqlarga ega. Kriptovalyutaning asosiy afzalligi uning anonimligidir, shuningdek, elektron hamyon egalari haqidagi shaxsiy ma'lumotlar maxfiy saqlanadi va bu faqat identifikasiya qilishga imkon bermaydigan belgilarning to'plami bo'lib, bunday foydalanuvchining nomini yoki manzilini aniqlash mumkin emas. Kriptovalyuta bilan bog'liq tranzaksiyalar ham anonim bo'lib, ular qaytarib bo'lmaydigan tarzda amalga oshiriladi.

Biroq, rivojlangan davlatlarda yuqoridagi muammolar va holatlardan ijobiy foydalanish yo'lga qo'yilgan. Misol uchun, Janubiy Koreyada kriptovalyuta savdosi uchun qonuniy huquqiy qoidalar ishlab chiqilgan. Natijada, kriptovalyuta qonuniyligini ta'minlash bilan birga soliqlarni kriptovalyutada yig'ish tizimi yaratilgan.

Shuningdek, Yevropa ittifoqi kriptovalyuta va blokcheyn texnologiyalarini tartibga solishga qaratilgan yangi qonunlar qabul qilgan bo'lib, ular kriptovalyuta bozorini himoya qilish va ushbu sohadagi noqonuniy harakatlarga qarshi samarali kurashish uchun mo'ljallangan.

Maqolamizning asosiy mavzusi bo'lgan kiberkorrupsiyaga qarshi kurashish, kelgusida undan kelayotgan xavflarni bartaraf etish bo'yicha yetarlicha ish tashkil etilmasa, bu raqamli

iqtisodiyotning rivoji va barqarorligiga juda katta tahdid soladi.

“Iqtisodiy faoliyatning raqamli sohalarga ko‘chishi korrupsiyaga yangi yo‘llar va imkoniyatlar yaratadi. Hozirda savdo va davlat xizmatlarining katta qismi internet, ijtimoiy tarmoqlar orqali amalga oshirilmoqda, bu esa yangi xavflarni keltirib chiqaradi. Shuning uchun, kiberkorrupsiya — bu zamonaviy raqamli iqtisodiyotning eng muhim muammolaridan biridir”[17, 118-b].

Ma’lumotlarni himoya qilish muammolariga kirishishdan oldin, raqamli korrupsiyani amalga oshirishga imkon bergan kiberxavfsizlik tahdidlari manzarasini o‘rganish juda muhimdir. Avvalda, murakkab kiberxujumlar asosan davlatlar domeniga uyushtirilgan. Ammo, xakerlik vositalarining tarqalishi va kiberjinoyatchilikni o‘sishi, bu maydonni katta tezlikda kengaytirdi. Ilgarigi davrda yuqori texnik ko‘nikmalarni talab qilgan ishlarni endi qora internet bozorlarida kriptovalyuta orqali sotib olish mumkin. Shaxsiy josuslik dasturlari, xakerlar uchun xizmat ko‘rsatish merkantlari, botnetlar va boshqalar keng ko‘lamli kiberjinoyatlarni amalga oshirishga imkon bermoqda[3].

Mazkur xavflarni oldini olish uchun “O‘zbekiston-2030” strategiyasini amalga oshirish doirasidagi eng muhim vazifalardan biri sifatida 2023 yil 11 sentyabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-158-son qarori bilan tasdiqlangan, milliy internet makonida kiberxavfsizlikni ta’minlash bo‘yicha chora-tadbirlar belgilangan bo‘lib, bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda.

Kiberfiribgarlik dolzarb muammoga aylanganligi sababli O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksining 168-moddasining 3-bo‘limi “g” bandida[8] javobgarlik belgilab qo‘yilgan.

Biroq, kiberfiribgarlikning huquqiy amaliyotdagi kvalifikatsiyasi ko‘pincha tergovchilar uchun muammo tug‘dirgan. Shu munosabat bilan, O‘zbekiston Respublikasining Oliy Sud Plenumining 2023 yil 23 iyunda qabul qilingan 17-sonli “Firibgarlik ishlari bo‘yicha sud amaliyoti” to‘g‘risidagi qarorining[9] qabul qilinishi kiberfiribgarlikni kvalifikatsiya qilishdagi muammolarni bartaraf etishga sabab bo‘ldi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, kiberkorrupsiya jinoyatlarini kvalifikatsiya qilish, oldini olish masalalarini hal etish bo‘yicha Jinoyat kodeksining 210 va 211-moddalariga qo‘shimcha bandlar kiritish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Xulosa o‘rnida aytadigan bo‘lsak, kiberfiribgarlik va kiberkorrupsiya zamonaviy raqamli dunyoning asosiy xavflari bo‘lib, ularning ta’siri shaxsiy ma’lumotlarning yo‘qolishidan tortib, iqtisodiy va davlat xavfsizligigacha turli sohalarda sezilmoqda. Shu sababli, ushbu muammolarga qarshi samarali kurashish uchun ko‘p tomonlama va kompleks yondashuv zarur.

Birinchi navbatda, kiberjinoyatchilikka qarshi kurashishda davlatlar o‘rtasidagi hamkorlik va mutanosib qonunlarning qabul qilinishi muhim va kechiktirib bo‘lmas omildir. Chunki, ushbu turdagi jinoyatlar chegara bilmaydi. Davlatlar qonunchiligini muvofiqlashtirish va mustahkamlash, xalqaro standartlarga rioya qilgan holda ma’lumotlar almashinuvini yaxshilash orqali, zamonaviy kiberjinoyatlar bilan samarali kurashish mumkin bo‘ladi.

Ikkinchi navbatda, texnologiyalar ham kiberfiribgarlik va kiberkorrupsiyaga qarshi kurashishda muhim rol o‘ynaydi. Kriptografiya, biometriya va sun’iy intellekt asosidagi ilgor tizimlarni joriy etish orqali, ma’lumotlarning ishonchliligini ta’minlash va xavflardan himoya qilish mumkin.

Uchinchi navbatda, kiberxavfsizlikni ta’minlashning boshqa muhim omillaridan biri bu

jamiyatning faol ishtiroki. Fuqarolarning raqamli savodxonligini, axborot xavfsizligi sohasidagi bilimlari va mas'uliyatni his etishlari kiberxavfsizlikni ta'minlashga katta xissa qo'shadi. Aholini kiberxavfsizlik bo'yicha ogohlantirish va targ'ib qilish, ularni digital texnologiyalardan foydalanishda xavfsizlik choralari haqida ma'lumot berish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, jamiyatning o'z-o'zini muhofaza qilish qobiliyatining oshishi, kiberxavfsizlikdagi javobgarlikni oshiradi.

To'rtinchi navbatda, kiberfiribgarlik va kiberkorruptsiyaning oldini olish uchun monitoring va proaktiv choralar juda muhim. Dasturli-texnologik qurilmalardan, komplekslardan foydalanib, jinoiy faoliyatning ilk belgilarini aniqlash va choralar ko'rish imkonini beradi. Buning natijasida, kiberxavfsizlik sohasidagi muammolarga samarali va tezkor yondashuv amalga oshiriladi.

Xulosa so'ngida kiberfiribgarlik va kiberkorruptsiyaga qarshi kurashishda kompleks yondashuv va butun jamiyatning birlashgan harakati muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlab o'tmoqchiman. Davlatlar, korxonalar va har bir fuqaro o'z faoliyatida kiberxavfsizlikka alohida e'tibor qaratishlari kerak. Har bir shaxsning mas'uliyati va faolligi bu jarayonning asosiy omillaridan biri bo'lib, kibermuxitni xavfsiz saqlashga yordam beradi. Yuqorida ko'rib chiqqanimizdek, kiberfiribgarlik va kiberkorruptsiyaning oldini olish uchun faqat texnologiyalar emas, balki qonunchilik, xalqaro hamkorlik va jamiyatning faol ishtiroki ham muhimdir. Bu jarayonda har bir tomon o'z faoliyati bilan xavfsizlikni ta'minlashga hissa qo'shishi zarur.

Adabiyotlar/Литературы/References:

1. Federal Bureau Investigation National press releases. <https://www.fbi.gov>
2. Huquqni muhofaza qilish akademiyasi. "IT texnologiyalaridan foydalanib jinoyat sodir etishning zamonaviy usullari hamda tergov qilish muammolari" mavzusidagi ilmiy-amaliy konferensiya. 03.02.2025.
3. International Journal of Law and Policy. Volume 1, Issue 7.
4. Islamic Countries Conference on Statistical Sciences (ICCS-11). Techniques Used for Hacking the Information. B. 441–442.
5. Journals.sagepub.com
6. "Kiberjinoyatchilikka qarshi kurashishning huquqiy, tashkilotiy, moliyaviy-iqtisodiy, muhandislik-texnik muammolari va yechimlari". Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. B. 133–138.
7. kaspersky.ru/resource-center/definitions/what-is-cryptocurrency
8. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. 22.09.1994 yil.
9. O'zbekiston Respublikasi Oliy sud Plenumining 2023 yil 23 iyundagi 17-son qarori. "Firibgarlik ishlari bo'yicha sud amaliyoti to'g'risida".
10. "O'zbekiston Respublikasi kiberxavfsizligi – 2023 yil hisoboti". csec.uz/uz/news/maqolalar.
11. president.uz/uz/lists/view
12. [Pravo.ru/interpravo/news](https://pravo.ru/interpravo/news)
13. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PF-6079-son farmon.

14. “The Birth of Cybersecurity: The Marcus Hess Hack and the Lessons That Shaped a New Era.” www.linkedin.com/pulse/birth-cybersecurity-marcus-hess-hack-lessons-shaped-k-agyekum-cc-2xw0f.
15. Yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. Toshkent – 2025.
16. «Ульяновский государственный технический университет». Язык, культура, история: конференция молодых учёных, аспирантов и студентов (г. Ульяновск, 22 апреля 2013 г.). Б. 80–81.
17. Шаг в будущее: искусственный интеллект и цифровая экономика. Том 1. Под ред. П. В. Терелянского. Москва: РЭУ им. Г. В. Плеханова, 2024. 118-б.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).